

Doporučení

k zabezpečení jednotného postupu při uzavírání smluvního vztahu mezi zaměstnavatelem a žákem střední školy nebo studentem vyšší odborné školy, připravujícím se pro potřeby zaměstnavatele

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vydává Doporučení k zabezpečení jednotného postupu při uzavírání smluvního vztahu žáka nebo studenta a zaměstnavatele týkajícího se motivačního příspěvku (dále jen „doporučení“):

Čl. 1

Úvodní ustanovení

1. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, v souladu s Novými opatřeními na podporu odborného vzdělávání, která ve svém usnesení ze dne 9. ledna 2013, č. 8 schválila vláda ČR, připravilo ve spolupráci s Ministerstvem průmyslu a obchodu, Ministerstvem práce a sociálních věcí, Ministerstvem spravedlnosti, Svazem průmyslu a dopravy České republiky a Hospodářskou komorou České republiky doporučení k zabezpečení jednotného postupu při uzavírání smluvního vztahu mezi zaměstnavatelem a žákem střední školy nebo studentem vyšší odborné školy, připravujícím se pro potřeby zaměstnavatele.
2. Doporučení je určeno žákům středních škol a jejich zákonným zástupcům, studentům vyšších odborných škol, zaměstnavatelům a dále pro informaci ředitelům středních a vyšších odborných škol a odborné veřejnosti.
3. Součástí tohoto doporučení jsou vzory Dohody o poskytnutí motivačního příspěvku (dále jen „Dohody“). Vzor A je určen pro uzavírání smluvního vztahu s žáky staršími 14 let a mladšími 18 let, kteří nenabývali plné svéprávnosti (dále jen „nezletilý žák“). Vzor B je určen pro uzavírání smluvního vztahu s žáky a studenty staršími 18 let, případně pro žáky, kterým byla přiznána plná svéprávnost (dále je „zletilý žák“). Vzory slouží pouze jako doporučení a je třeba při jejich využití respektovat odlišnosti jednotlivých případů a vůli smluvních stran.

4. Vzory dohod o poskytnutí motivačního příspěvku respektují i:
 - a. ustanovení § 35 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění, (dále jen „občanský zákoník“), kdy nezletilý, který dovršil patnáct let a ukončil povinnou školní docházku, se může zavázat k výkonu závislé práce podle jiného právního předpisu,
 - b. ustanovení § 36 občanského zákoníku, kdy nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, není nikdy, bez ohledu na obsah ostatních ustanovení, způsobilý jednat samostatně v těch záležitostech, k nimž by i jeho zákonný zástupce potřeboval přivolení soudu.
 - c. ustanovení § 33 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
5. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy považuje za nezbytné upozornit na některá rizika a související aspekty při uzavírání smluv (dohod), na jejichž základě se poskytuje motivační příspěvek, resp. finanční příspěvek žákovi nebo studentovi.

V prvé řadě je třeba vyjít z premisi, že:

- a. dítě je vždy slabší smluvní stranou; to platí obdobně pro osobu blízkou věku dítěte,
- b. je třeba dítěti jako slabší smluvní straně poskytovat vyšší míru ochrany, zejména má-li se zavázat do budoucna,
- c. rodiče dítěte a další zúčastněné osoby musí dbát primárně zájmu dítěte (srov. např. Úmluva o právech dítěte), který nelze spatřovat v momentálním finančním prospěchu, ale je třeba jej hodnotit komplexně v souvislostech a s ohledem na budoucí život dítěte,
- d. v případě, že by dítě mělo být zavázáno nad obvyklou nebo přiměřenou míru, je třeba souhlasu opatrovnického soudu (podmínky jsou stanoveny v občanském zákoníku - § 898, procesně se postupuje dle zákona o zvláštních řízeních soudních § 466).

S ohledem na uvedené proto poukazujeme především na:

- a. to, že závazek žáka, resp. studenta by neměl předcházet závazku poskytovatele příspěvku, tedy povinnosti smluvních stran by měly být alespoň vyvážené od začátku (jde např. o povinnost poskytovatele, resp. zaměstnavatele poskytovat příspěvek až od druhého roku studia, ale žák by byl zavázán od prvního ročníku),
- a. to, že výše příspěvku by měla být uvedena přímo v těle smlouvy a, pokud je uvedena v příloze, pak je třeba trvat na tom, že i příloha bude měněna po vzájemné dohodě, a nikoli jednostranně,
- b. to, že žák by se neměl zavazovat k dalším aktivitám, povinnostem, které jdou nad rámec hlavního účelu dohody, tedy řádné dokončení vzdělávání v oboru a získání schopností a vlastností pro výkon budoucího povolání, je třeba respektovat např. další aktivity žáka ve volném čase, které ho rozvíjí a připravují nejen na budoucí povolání, ale na plnohodnotný život v občanské společnosti,
- c. to, že povinnosti žáka by neměly být navázány na další instituty např. trestního práva nebo správního práva, které s účelem dohody nesouvisí a jejichž využití ve smlouvě by mohlo žáka dehonestovat nebo zasahovat do jeho důstojnosti,
- d. to, že v případě, že bude ujednána povinnost žáka za určitých okolností vrátit poskytnutý příspěvek, lze považovat za přiměřené a možné požadovat vrátit toliko to, co bylo skutečně a výlučně poskytnuto žákovi, tedy, co žák skutečně obdržel; těžko lze akceptovat povinnost dítěte podílet se též na blíže nespecifikovaných nákladech poskytovatele (budoucího zaměstnavatel) na přípravu žáka, neboť primárně jde

o náklady žáka samotného, jeho rodičů a státu, kteří hradí náklady na vzdělávání žáka připravujícího se na budoucí povolání srov. např. čl. 33 Listiny základních práv a svobod),

- e. to, že případně sjednaná povinnost žáka setrvat v zaměstnání u poskytovatele po určitou dobu, musí být přiměřená a rozhodně nemůže jít o přísnější požadavek, než který je obvykle kladen na plně svéprávné (dospělé) zaměstnance při uzavírání konkurenční doložky (srov. § 310 zákoníku práce), nebo závazků vyplývajících z dohody o zvýšení kvalifikace (srov. § 234 zákoníku práce),
- f. to, že při uzavírání smlouvy musí být zohledněna případná změna okolností, za nichž byla smlouva uzavřena, když při podstatné změně okolností nelze spravedlivě na smlouvě trvat,
- g. to, že je třeba zohlednit běh času, dlouhodobost závazku a omezení žáka při budoucím výběru zaměstnavatele nebo při budoucím způsobu obživy (např. podnikání), srov. čl. 26 Listiny základních práv a svobod.

Čl. 2

Motivační příspěvek

1. Motivační příspěvek je finanční podpora žáka střední školy nebo studenta vyšší odborné školy za účelem úspěšného ukončení vzdělávání ve zvoleném oboru vzdělání na uvedené škole v řádném termínu, zpravidla i za účelem motivace k dosahování nadprůměrných výsledků ve vzdělávání.
2. Motivační příspěvek může být poskytován formou finančního příspěvku, který může být určen i na hrazení konkrétních nákladů žáka či na pořízení konkrétních věcí. Jako například příspěvek na školní stravování, ubytování ve školských ubytovacích zařízeních či jiných zařízeních, jízdné v prostředcích hromadné dopravy, pořízení osobních ochranných prostředků apod. V případě, že je motivační příspěvek určen na pořízení konkrétních nákladů či věcí, je vhodné toto konkretizovat v samotné dohodě.
3. Výše motivačního příspěvku bude odpovídat dohodě poskytovatele a žáka a její konkrétní výše bude vždy uvedena v dohodě mezi nimi, včetně doby jeho poskytování. Doba poskytování příspěvku by neměla překročit pravidelnou dobu vzdělávání žáka v daném oboru. Výše může být v dohodě stanovena pevnou měsíční částkou nebo i například procentem, ale vždy tak, aby byla výše jednoznačně určena.
4. Poskytování motivačního příspěvku lze za podmínek uvedených v § 24 a souvisejících zákona 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, odečíst od základu daně.

Čl. 3

Dohoda o poskytnutí motivačního příspěvku

1. Dohodu o motivačním příspěvku mohou uzavírat žáci střední školy nebo studenti vyšší odborné školy a zaměstnavatelé.
2. Dohoda se zpravidla uzavírá z následujících důvodů:
 - a. Poskytovatel (budoucí zaměstnavatel) má zájem poskytnout motivační příspěvek příjemci (žáku nebo studentovi) za účelem motivace k úspěšnému ukončení vzdělávání zvoleného oboru vzdělání na dané škole v řádném termínu a příjemce prohlašuje, že jeho zájem je řádné ukončení studia.
 - b. Poskytovatel má zájem získat příjemce do pracovního poměru a příjemce prohlášením projeví zájem úspěšně ukončit vzdělávání a současně má zájem u poskytovatele po ukončení vzdělávání pracovat.
 - c. Smluvní strany chtějí svůj zájem vyjádřit právně závaznou formou.
3. U nezletilého příjemce vzory především reflektují skutečnost, že jde o osoby nemající plnou svéprávnost. Z toho důvodu by nepřiměřené zavazování nezletilého mohlo vyvolat neplatnost dohody. Vzor tedy zohledňuje výše uvedené, umožňuje uzavírat pouze dohodu o poskytnutí motivačního příspěvku bez jakýchkoliv závazků, které by negativně ovlivnily budoucnost příjemce. (Vzor A Dohody o poskytnutí motivačního příspěvku).
4. Poskytovatel se v dohodě zavazuje po dobu vzdělávání příjemce, příjemci každý měsíc poskytovat motivační příspěvek v konkrétní finanční výši (viz článek 2) za předem dohodnutých podmínek.
5. Motivační příspěvek se doporučuje vyplácet mimo období hlavních školních prázdnin, pokud se poskytovatel s příjemcem nedohodne na jiných podmínkách.
6. Dohodnuté podmínky by měly motivovat příjemce k úspěšnému ukončení vzdělávání. Podmínkami, na kterých se poskytovatel s příjemcem dohodne, mohou být například:
 - a. nulová neomluvená absence v teoretickém a praktickém vyučování,
 - b. studijní průměr z teoretického a praktického vyučování do konkrétní výše včetně, a to za každé pololetí.
 - c. hodnocení z odborných předmětů s hodnocením do, a to za každé pololetí.
 - d. hodnocení chování stupněm 1,
 - e. (např. výchovná opatření).
7. Poskytovatel stanoví měsíční výši motivačního příspěvku včetně data a způsobu jeho vyplácení. Pokud poskytovatel poskytuje motivační příspěvek na pořízení konkrétních věcí, uvede tuto skutečnost v Dohodě, včetně uvedení finanční náročnosti a za jakých podmínek bude tento příspěvek vyplácen.
8. Povinností smluvních stran je navzájem se informovat o skutečnostech rozhodných pro poskytování motivačního příspěvku, a to bezodkladně. Příjemce dále předloží poskytovateli doklad o plnění dohodnutých podmínek, zpravidla vysvědčení za každé pololetí v době předem dohodnuté.

9. Dohoda se uzavírá na dobu určitou. V případě, že je součástí dohody i smlouva o smlouvě budoucí pracovní, doporučujeme uzavřít dohodu na dobu přesahující samotné vzdělávání tak, aby i nadále platil závazek plynoucí ze smlouvy o smlouvě budoucí pracovní.
10. Poskytovatel může jednostranně vypovědět Dohodu, poruší-li příjemce některou z podmínek pro poskytnutí motivačního příspěvku; jedná se o ustanovení, které nemusí být v dohodě obsaženo, tedy záleží na vzájemné dohodě. Nedohodnou-li se účastníci dohody jinak a jedná-li se o dohodu se zletilým, je poskytovatel oprávněn žádat vrácení poskytnutého motivačního příspěvku. Doporučujeme omezit maximální možnou výši, kterou může poskytovatel v takovém případě požadovat. Nejvhodnější se jeví částka odpovídající motivačnímu příspěvku za poslední 3 měsíce, event. v případě poskytnutí jednorázového příspěvku odpovídající poměrné části. Dohoda zaniká v okamžiku doručení výpovědi.
11. Příjemce může vypovědět Dohodu bez udání důvodů. Dohoda zaniká v okamžiku doručení výpovědi druhé straně. Dohodnou-li se tak účastníci dohody a jedná-li se o dohodu se zletilým, je poskytovatel oprávněn žádat vrácení poskytnutého motivačního příspěvku.
12. V případě, že se příjemce rozhodne v průběhu vzdělávání změnit obor vzdělávání nebo školu a příjemce má i nadále zájem ho podporovat, doporučuje se uzavřít písemný dodatek k této Dohodě. Písemný dodatek doporučujeme uzavřít i v případě právního nástupnictví (např. slučování škol, zánik škol apod.)
13. Jedná-li se o dohodu se zletilým, která obsahuje závazek k uzavření pracovní smlouvy po ukončení vzdělávání, doporučujeme v dohodě výslovně upravit postup pro případ, že příjemce byl přijat ke studiu například na vyšší odborné škole nebo vysoké škole.

Čl. 4

Smlouva o smlouvě budoucí pracovní

1. Součástí Dohody uzavírané se zletilým, může být Smlouva o smlouvě budoucí pracovní. (Vzor B Dohody o poskytnutí motivačního příspěvku).
2. U příjemců nezletilých lze uvažovat také o uzavření Dohody, jejíž součástí je i Smlouva o smlouvě budoucí pracovní. Upozorňujeme, že platnost takového závazku nezletilého by mohla být podmíněna souhlasem soudu. Zejména se bude jednat o případy, kdy součástí smlouvy o smlouvě budoucí pracovní jsou např. konkurenční doložky či povinnost příjemce vrátit motivační příspěvek ve výši, která přesahuje finanční možnosti příjemce motivačního příspěvku.
3. V ustanoveních Smlouvy o smlouvě budoucí pracovní se poskytovatel zavazuje uzavřít pracovní smlouvu, která musí vždy obsahovat ujednání o:
 - druhu práce,
 - místě výkonu práce a
 - dni nástupu do práce.

Obsahuje-li dohoda smlouvu o smlouvě budoucí pracovní, nelze tyto náležitosti pominout.

4. Příjemce se v Dohodě zaváže informovat poskytovatele do sjednané doby o úspěšném ukončení vzdělávání. V případě, že dle sjednaných podmínek uvedených ve Smlouvě o smlouvě budoucí pracovní neuzavře příjemce pracovní smlouvu, je povinen vrátit motivační příspěvek poskytovateli do sjednané doby od obdržení písemné výzvy k vrácení motivačního příspěvku; strany se mohou dohodnout i jinak.
5. Závazek uzavřít pracovní smlouvu založený touto smlouvou o budoucí pracovní smlouvě zanikne, pokud se podmínky a okolnosti, z nichž smluvní strany vychází v době uzavírání této smlouvy, změní natolik, že uzavření pracovní smlouvy nebude možné spravedlivě požadovat.

Poskytovatel nebo příjemce může dohodu, jejíž součástí je Smlouva o smlouvě budoucí pracovní, vypovědět obdobně dle článku 3.

Čl. 5 Závěrečná ustanovení

Toto doporučení není právně závazné a je vydáváno jako příklad dobré praxe při uzavírání dohod o poskytování motivačních příspěvků mezi žáky středních škol, studenty vyšších odborných škol a jejich potencionálními zaměstnavateli.

Připojené vzory mají pouze informativní charakter a vždy je třeba je přizpůsobit individuálním situacím. Jelikož se jedná o právní jednání, lze doporučit i konzultaci právníka.

Mgr. Kateřina Valachová, Ph.D., v. r.
Ministryně školství, mládeže a tělovýchovy

Příloha:

- Dohoda o poskytnutí motivačního příspěvku pro nezletilé žáky
- Dohoda o poskytnutí motivačního příspěvku pro zletilé žáky a studenty